

Στην έρημο καλλιεργούνται κατά κύριο λόγο πιπεριές.

Χάρη σε ειδικά μηχανήματα, η Juran παίρνει το 95% του καρπού του ροδιού.

Καλλιέργεια ψαριών κλόουν («Νέμο») στον Αραβά.

Πώς το Ισραήλ κατάφερε να καλλιεργήσει την έρημο

Το μικρό θαύμα μιας άνυδρης γης

Το οиноποιείο "Domaine du Castel", στο κατώφλι του οποίου βρισκόμασταν, σε έναν λόφο κοντά στην Ιερουσαλήμ, παρότι δημιουργήθηκε μόλις πριν από μερικά χρόνια, τηρούσε πιστά το ορθόδοξο εβραϊκό πνεύμα. Τόσο που δεν επιτρεπόταν σε μη ορθόδοξους Εβραίους, όπως εμείς, να αγγίζουν οτιδήποτε μέσα στο χώρο είχε να κάνει με την παραγωγή του κρασιού.

Από τα δρύινα βαρέλια μέχρι τα εργαλεία της απόσταξης, οι μόνοι που μπορούσαν να τα αγγίζουν ήταν οι δύο νεαροί υπάλληλοι που φορούσαν το κιτά - το χαρακτηριστικό πλεκτό καπελάκι που φορούν οι πολύ πιστοί Εβραίοι. Ακόμα και η ξεναγός μας εκεί, απέφευγε να τα αγγίζει, αφού δεν δήλωνε ιδιαίτερα πιστή. Η ίδια μας διηγήθηκε όμως την ενδιαφέρουσα ιστορία του οиноποιείου, που μοιάζει να κουβαλά μέσα της την ίδια την ιστορία του θαύματος που έχει πετύχει μια ξερή χώρα, όπως το Ισραήλ, στη γεωργία.

Της
Χρύστας Ντζάν
Αποστολή
στο Ισραήλ

Το οиноποιείο ανήκει σε ένα moshav, στην περιοχή Ramat Razel, στους λόφους της Ιουδαίας. Όπου "moshav" είναι ένα ιδιότυπο εβραϊκό κοινόβιο, κάπως σαν τα kibbutz, με μεγαλύτερη όμως έμφαση στην ιδιοκτησία και στην επιχειρηματική δραστηριότητα και με τα μέλη του να συνδέονται συνήθως με οικογενειακούς δεσμούς. Στο συγκεκριμένο moshav, πρώτος παρήγαγε κρασί ο πατέρας της οικογένειας, ο κοσμοπολίτης Έλι Μπεν Ζάκι, ο οποίος το 1988 φύτεψε τα πρώτα αμπέλια, περισσότερο για να ικανοποιήσει την αγάπη του για τη γεωργία. Παρότι οι λόφοι της Ιουδαίας, στα βιβλικά χρόνια, φημίζονταν για το κρασί τους, στις μέρες μας το ισραηλινό κρασί δεν τυγχάνει ιδιαίτερης διεθνούς φήμης, κυρίως διότι το μεγαλύτερο μέρος της χώρας καλύπτεται από έρημο, επομένως η καλλιέργεια αμπελιών στα εδάφη του θεωρούνταν μια μάλλον παράδοξη υπόθεση. Ο Έλι Μπεν Ζάκι όμως φάνηκε τυχερός: Το πρώτο κρασί βγήκε από τα αμπέλια του το 1992 και, αφού παλαιώθηκε για δύο χρόνια, την άνοιξη του 1995 το πρώτο μπουκάλι ήταν έτοιμο προς κατανάλωση. Ο Ζάκι χάρισε μερικά μπουκάλια σε φίλους και συγγενείς, και, παρόλο που τα σχόλια που έπαιρνε

Το σύστημα της στάγδην άρδευσης ποτίζει το φυτό για όσο ακριβώς πρέπει, στη ρίζα του, χωρίς σπατάλη νερού.

ήταν πολύ εγκωμιαστικά, ο ίδιος δεν σκεφτόταν τότε να συνεχίσει την παραγωγή. Ωπου, μια φίλη του δημοσιογράφος έστειλε το μπουκάλι της σε μια οινονόστρια στο Λονδίνο, η οποία το σχολίασε τόσο κολακευτικά, που η συνέχιση της παραγωγής ήταν αναπόφευκτη για την οικογένεια του Μπεν Ζάκι. Σήμερα, το κρασί του εξάγεται σε 22 χώρες σε όλο τον κόσμο. Για την παραγωγή του, εκμεταλλεύεται την άφθονη ηλιοφάνεια που υπάρχει ολόχρονα στη χώρα και τα έξυπνα συστήματα άρδευσης.

Στάγδην άρδευση

Προσκεκλημένοι του υπουργείου Γεωργίας του Ισραήλ, ενόψει της έκθεσης Agritech (θα γίνει τον επόμενο Μάιο, στο Τελ Αβίβ), 32 δημοσιογράφοι απ' όλο τον κόσμο, αυτό που μάθαμε στη διάρκεια της τριήμερης παραμονής μας εκεί είναι πως η επίμονη και επιτυχής καλλιέργεια της ξερής γης του οφείλεται στα προηγμένα συστήματα άρδευσης που έχουν αναπτύ-

χθεί στη χώρα. Κυρίως, πρόκειται για το σύστημα της στάγδην άρδευσης (drip irrigation), το οποίο μεταφέρει το νερό στις καλλιέργειες με πλαστικούς αγωγούς και στη συνέχεια ποτίζει σταγόνα-σταγόνα το κάθε φυτό ξεχωριστά, στη ρίζα του, επιτυγχάνοντας έτσι τη σχεδόν απόλυτη εκμετάλλευση της διαθέσιμης ποσότητας νερού και τη μείωση της σπατάλης νερού στο ελάχιστο.

Κάπως έτσι επιτεύχθηκε και η καλλιέργεια στην έρημο του Νέγκεβ. "Νέγκεβ" στα εβραϊκά σημαίνει ξηρός και έτσι αποκαλείται η έρημη ή ημίερμη περιοχή στο νότιο Ισραήλ, που καλύπτει σήμερα το 55% της συνολικής έκτασης της χώρας. Παρότι φτωχή σε υπόγεια ύδατα και βροχόπτωση, η περιοχή καλλιεργήθηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό, χάρη στο όραμα του ιδρυτή και πρώτου πρωθυπουργού του Ισραήλ, Νταβίντ Μπεν Γκουριόν. Σε μία ιστορική ομιλία του, το 1955, ο Μπεν Γκουριόν είχε επισημάνει ότι οι άνθρωποι και το κράτος του Ισραήλ θα δοκιμαστούν στο

Παρότι άνυδρη, η γη του Αραβά παράγει, χάρη στα κατάλληλα συστήματα άρδευσης, το 65% των φρέσκων λαχανικών και το 13% των ανθέων του Ισραήλ

Νέγκεβ και είναι εκεί που θα κριθεί η τύχη τους. Πίστευε πως μόνο με την κοινή προσπάθεια εθελοντών και τον κρατικό σχεδιασμό θα μπορούσε να εκπληρωθεί ο μεγάλος στόχος της κατοίκησης στο άγριο περιβάλλον της ερήμου και της καλλιέργειας σε αυτό.

Ζωή στην έρημο

Λίγα χρόνια μετά την ιστορική ομιλία του Μπεν Γκουριόν, το 1959, έφτασε στο Νέγκεβ μια παρέα νεαρών Ισραηλινών με πρόθεση να καλλιεργήσει την άνυδρη περιοχή. "Ήμασταν 40 άτομα απ' όλο το Ισραήλ. Δέκα κορίτσια, τριάντα αγόρια. Αυτή ήταν η πιο απομακρυσμένη, ερημική περιοχή του Ισραήλ, δεν είχε πουθενά πηγή νερού. Ήρθαμε γιατί αυτό ήταν το όραμα του Μπεν Γκουριόν, που πίστευε ότι η έρημος είναι το μέλλον του Ισραήλ. Δεν υπήρχε τίποτα εδώ τότε", μας είπε ο 70χρονος σήμερα Άμνον Νάβον, όταν τον συναντήσαμε στη μέση κυριολεκτικά του πουθενά, σε έναν ξερό λόφο στην περιοχή του Αραβά. Μας πήρε δυο-τρεις ώρες για να φτάσουμε ως εκεί οδικώς, διασχίζοντας πρώτα την περιοχή της Νεκράς Θάλασσας και έπειτα την παραμεθόριο κοντά στην Ιορδανία, όπου, για μια μεγάλη απόσταση, στα αριστερά μας, απλώνονταν οι βραχώδεις εκτάσεις της Ιορδανίας και δεξιά μας, σε απόσταση ελάχιστων μέτρων και στην ίδια γη, ένα ατέλειωτο, τεχνητό φοινικόδασος του Ισραήλ. Ο κ. Νάβον στεκόταν αγέρωχος μπροστά μας, κάτω από ένα υπόστεγο, και απαντούσε χωρίς δισταγμό στις αλυσιδωτές ερωτήσεις μας. Ασπρομάλλης, αλλά γεροδεμένος, φορούσε καπέλο και γυαλιά ηλίου και είχε το παντελόνι του σφιχτά δεμένο με μια δερμάτινη ζώνη. Έμοιαζε με ηλικιωμένο σερίφη κάποιας επαρχιακής πόλης των ΗΠΑ και κανονικά, στην ηλικία που ήταν, σκεφτόμουν, θα μπορούσε να κάθεται και να απολαμβάνει τη σύνταξή του. Όμως το ροδαλό χρώμα στο δέρμα του πρόσδιδε ότι η πενήνταχρονη σχέση του με τη γη δεν είχε δια-

Στον Αραβά παράγεται το 65% των φρέσκων λαχανικών του Ισραήλ.

Η Agritech

Η 18η διεθνής έκθεση Agritech 2012, για τις νεότερες τεχνολογίες στη γεωργία και την κτηνοτροφία, θα πραγματοποιηθεί στο Τελ Αβίβ στις 15-17 Μαΐου 2012. Οι εκθέτες δραστηριοποιούνται στον τομέα της οικολογικής γεωργίας, των γεωργικών μηχανημάτων, της γεωργικής αρχιτεκτονικής, της βιοτεχνολογίας, των λιπασμάτων, της ανθοκομίας, της ιχθυοκαλλιέργειας, των θερμοκηπίων, των υπηρεσιών εισαγωγής και εξαγωγής και λοιπά. Φέτος θα φιλοξενηθεί και διεθνές συνέδριο με θέμα "Plasticulture for a Green Planet", για τη χρήση πλαστικών εργαλείων στη γεωργία. Το 2009, στην Agritech συμμετείχαν 231 εταιρείες, από τις οποίες οι 56 ήταν από το εξωτερικό, ενώ οι επισκέπτες ξεπέρασαν τους 30.000. Info: www.agritech.org.il

Τεχνητό φοινικόδασος στα σύνορα με την Ιορδανία, στην έρημο.